

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula III. Quod & quale quid agens agit, id & tale quid patiens patitur

urn:nbn:de:bsz:31-102400

Sub tantum incalesceret, sed liquefceret quod-
 que. Quod igitur non plus calescit, non aliunde,
 quam à rei, calefacientis debilitate proficiscitur;
 quod non liquefit, in causâ est partim infirmitas
 agentis, quandoquidem à calore satis forti liquefceret;
 partim ipsum patiens. Aliud enim subjectum, v. g. butyrum liquefceret.

REGULA III.

Quod & quale quid agens agit, id & tale quid patiens patitur. Plato
 in Gorg.

I. Verba, quibus & Regula ista proponitur, & probatio ejus per inductionem continetur, hæc sunt: Σωκ. Σκέπαι ἢ καὶ τίδε. ἀρεὴ εἴ τις τι ποιεῖ, ἀνάγκη τι εἶναι καὶ πάχος ἐπὶ τὰς τῶ ποιῶν; Πωλ. Ἐμοιγε δοκεῖ. Σωκ. Ἄρα τὸ πάχος, ὃ τὸ ποιῶν ποιεῖ; καὶ τοῖς τὸν, οἷον ποιεῖ τὸ ποιῶν; λέγω ἢ τὸ τιόνδε, εἴ τις τυπτεῖ, ἀνάγκη τι τυπτεῖται. Πωλ. Ἀνάγκη. Σωκ. καὶ εἰ σφόδρα τυπτεῖ, ἢ παχὺ, ὃ τυπτεῖται, οὕτω καὶ τὸ τυπτόμενον τυπτεῖται; Πωλ. Ναί. Σωκ. Τὸ τοῖς τὸν ἀρεὴ πάθος τῶ τυπτομέμφ εἰσὶν, οἷον αὐτὸ τυπτεῖται ποιεῖ; Πωλ. Πανύγε. Σωκ. Οὐκ ἔν καὶ εἰ καί τις, ἀνάγκη τι καίεται τὸ καυόμενον, ὡς αὐτὸ καῖται καίεται; Πωλ. Πανύγε. Σωκ. Οὐκ ἔν καὶ εἰ τέμνει τι, ὃ αὐ-

αὐτὸς λόγος. τίμνεται γὰρ π. Πωλ. Ναί. Σωκ.
 Καὶ εἰ μέγα γε ἡ βαρὺ τὸ ἴμῃμα, ἢ ἀλγυνόν, τι
 εἶπον ἴμῃμα τίμνεται τὸ τεμνόμενον, οἷον τὸ τίμνε
 τίμνη. Πωλ. Φαίνεται. Σωκ. Συλλήθε δὲ τὸ
 ὄρα, εἰ ὁμολογεῖς ὁ ἀρτίελερον περὶ πάντων, καὶ
 αὐτὸ πιῆ τὸ πιῆν, τι εἶπον τὸ πάχον πάχην, Πωλ.
 Ἀλλ' ὁμολογᾷ. Σωκ. Τέτων δὲ ὁμολογεῖσθαι, καὶ
 δικίω δίδοναι, πότερον πάχην τί ἐστιν, ἢ πιῆ.
 Πωλ. Ἀνάγκη, ὡς Σωκράτης, πάχην. Σωκ.
 Οὐκ ἔν τὸ πιῆν. Πωλ. Πῶς γὰρ
 ἔσθ' ἡ κολάζων. Σωκ. Οἱ ἡ ὁρθεῖς
 κολάζων, δικαίως κολάζει. Πωλ. Ναί. Σωκ.
 Δίκαια πιῆν, ἢ εἶ. Πωλ. Δίκαια. Σωκ. Οὐ
 κἔν τὸ κολάζων. Σωκ. Δίκαια δίδεις, δίκαια πιῆν.
 Πωλ. Φαίνεται. *Martilius Ficinus ita reddidit.*
SOC. Id quoque animadvertite, an si quis agens
quippiam, necesse sit, esse aliquid patiens ab ipso
agente? POL. Videtur. SOC. An ergo et
pati oportet, quod agens agit: et tale insuper, quod
agit ipsum? Huiusmodi autem quiddam dico,
quis pulset, necesse aliquid inde pulsari? POL.
Necesse. SOC. Atque si vehementer aut velociter
pulset, similiter pulsari pulsatum? POL. Simi-
liter. SOC. Talis ergo passio inest pulsato, qua-
lem efficit pulsans? POL. Omnino. SOC. Est
quid comburat quis, oportet aliquid inde combu-
ri? POL. Oportet. SOC. At si vehementer ex-

ni, & ut ita dixerim, acerbò cum dolore simili-
ter & uri quod uritur, quemadmodum urit u-
rens? POL. Prorsus. SOC. Similiter si quis secat,
secatur etiam aliquid? POL. Ita. SOC. Ac si lata
vel profunda aut dolorosa sit sectio, tali necesse est
quod secatur sectione secari, quali sector ipse se-
cat? POL. Videtur. SOC. Considera verò sum-
matim, an, quod modò dicebam, in cunctis confi-
tere: videlicet quale aliquid agens agit, tale
quiddam pati patiens. POL. Confiteor. SOC.
His ergò concessis responde, num pœnas dare sit ali-
quid pati aut augere? POL. Pati. SOC. Nonne &
à quodam agente? POL. Constat, ab ipsò videli-
cet puniente. SOC. Qui autem rectè punit, non-
ne justè punit? POL. Justè. SOC. Justa faciens,
nec ne? POL. Justa. SOC. Ergò qui punitur, dum in-
justitiæ dat pœnas, justa patitur. POL. Apparet.

II. Sed non pauca sunt, quæ propositionis
hujus fidem elevant. Primò: In operibus ma-
læ, ait Bellarminus Tom. IV. disp. contr. gen. L.
II. c. XI. sæpè accidit, ne actio sit mala, & pas-
sio bona. Venditio enim Patriarchæ Joseph, &
occisio Domini nostri Jesu Christi, si consideren-
tur ex parte agentium, id est, vendentium & oc-
cidentium, scelera erant gravissima: si ex parte
patientium, videlicet Josephi & Christi, equò a-
nimò ferentium venditionem vel mortem, signa
erant summæ patientiæ.

III. Secundò: Hominem facinorosum mor-
tis

tisque reum, si privatus occidat, justè ille patitur hic justè non agit. *Privati enim non debent nocentes punire, l. nullus 14. C. de Jud. & cælicol. Et non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè possit fieri, l. non est 176. de reg. jur.*

IV. Tertio:

-- -- *Non te dignum, Chærea,*
ait Thais apud Comicum in Eunuchò, *Act. Scen. II. v. 25. 27.*

Fecisti: nam si ego digna hâc contumeliâ

Sum maximè; at tu indignus, qui sceleres tamen.

Chærea ergò contumeliam faciendò Thaidi digna fecit: Thais digna passa est.

V. Quarto: Christus illuminat omnem hominem venientem in mundum, *Job. I. 9.* nec tamen omnis homo illuminatur.

VI. Quintò: Præcedens Regula huic directè adversatur. Si enim patiens non recipit semper per modum agentis, sed per modum suæ reactivitatis, fieri poterit, ut non tantum patiens patiatur, quantum agens agat.

VII. Sextò: Omnis qui injuriâ afficit, spontè agit; sed nemo eorum, qui afficitur, spontè patitur, *V. Eth. c. IX.*

IX. Ista tamen Regulæ nostræ labefacta esse non putamus, ejusque veritas verbis

cratis §. I. planti nat que cont nem, non hendend quantum

IX. Spondean locò ex B præfente spectu.

crucifixi gentium phus ver dicebat vendeba cifigeba Christu tur. A

& occi occifio nimò p aur, ab a quò vendit enim h cieban

X. quique

cratis S. I. adductis, confirmatur, & contem-
planti naturam agentis & patientis, sequentem-
que contrariorum argumentorum discussio-
nem, non potest non evadere evidens. Compre-
hendenda autem illâ est & quantitas, nempe
quantum agens agit, tantum patiens patitur.

IX. Superest, ut ad argumenta opposita re-
spondeamus. Et illud quidem, quod primò
locò ex Bellarmino allatum, non convellere,
præsentem propositionem, non difficile est per-
specta. Non enim solùm venditio Josephi, &
crucifixio Christi ex parte venditium & crucifi-
gentium malæ erant; sed etiam quatenus Jose-
phus vendi, & Christus crucifigi & pati inde,
dicebatur. Utenim fratres injustè Josephum
vendebant, & hostes Christi ipsum injustè cru-
cifigebant: ita Josephus injustè vendebatur, &
Christus injustè à crucifigentibus crucifigeba-
tur. Equò autem animò ferre venditionem,
& occisionem, accidens est venditionis &
occisionis: quùm aliud sit pati, aliud æquò a-
nimò pati; & hoc sæpissimè ab iis, qui patien-
tur, absit: neque quod Christus & Josephus
æquò animò tulerunt afflictiones suas, id à
venditoribus aut interfectoribus erat. Non-
enim hi patientiam in Christò & Josephò effi-
ciebant.

X. Ad secundum: Facinorosus ille,
quique mortem meritus est, injustè occiditur.
à pri-

à privatò æquè, atque privatus eum injustè occidit: at magistratus & justè eum occidit, & ipse justè occiditur. Quale quid agens agit: tale quid patiens patitur ab istò agente.

XI. Neque tertium obest: Thais hoc volens dignam se esse, quæ eam contumeliam in se acciperet: neque negabat, Chæream in facienda contumeliâ, ipsâ digna agere; Sed exprobrabat Chærea, quòd non faceret, quod se dignum esset. Atqui neque profitebatur Thais, se id quod dignum Chæreâ esset, pati.

XII. Quantum ad quartum, Joh. Chryso-
stomus *Hom. IV. in Job.* de locò Evangelistæ hæc
commentatur: *Si illuminat omnem hominem
venientem in mundum hunc, quònam pacto
homines sine lumine permanent? Neque enim
omnes Christum cognoscunt, quomodo ergo
illuminat omnem hominem? Illuminat profectò
quantum in ipsò est. Si qui autem sponte
sumentis oculis conniventibus, ad hujus lucis
beneficium dios aciem dirigere voluerint, non
ex lucis natura in tenebris perstiterunt, sed
malitiâ suâ, quæ sponte tantò se donò indignos
reddiderunt. Rectè præ hæc expositione, patet,
dictum Baptistæ non pugnare cum nostrâ
Regula. Quomodo enim Christus omnes
illuminat, ad eum modum omnes
illuminantur. Illuminat omnes
quantum est in ipsò. Atqui etiam illuminantur
omnes, quantum in ipso. Alii sensum*

hunc verbum
mnem ho
illuminat
per ipsum

XIII.

gula cum
quantum
in certum
tiens istu
quid agit
tum præf
calore ita
ipsum liq
tyrum.

menter,
non quer
nem. I

movere e
quantum
lata sunt

Quantum
ysea sive
fuit, plus

telligent
sim, & fir
ratione h

XIV.

fuit care
sponsio

hunc verbis tribuunt: Christum illuminare omnem hominem venientem in mundum, qui illuminatur, quoniam nemo illuminatur, nisi per ipsum.

XIII. Ad quintum: Neque præcedens Regula cum hâc pugnat: Quod, & quale quid, & quantum agens agit respectu certi patientis, vel in certum patiens, id, & tale quid, & tantum patiens istud patitur; non autem quod, & quale quid agit in illud, aut ageret, si magis dispositum præstò esset subjectum. Ita à parùm forti calore stannum non liquefit: at nec iste calor ipsum liquefacit; licèt ceram liquefaciat & butyrum. Non movetur quercus à ventò vehementer, qui tamen vehementer movet; sed non quercum, verùm aliud quid, ut arundinem. Dici etiam potest, ventum vehementer movere quercum, & hanc vehementer moveri, quantum in ipsò. Sed nec quæ de fissione prolata sunt, etsi maximè videantur, adversantur. Quantum fissile finditur, tantum findens *Evangelia* sive reverà findit. Quod autem assertum fuit, plus findi fissile, quàm findens findat, id intelligendum est, si findens consideretur seorsim, & sine peculiari dispositione, quàm fissibile ratione longitudinis suæ obtinet.

XIV. Sextum argumentum non visum mihi fuit carere difficultate. Quùm autem de responsione cogitarem, id tandem succurrit,

Quando quis alteri injuriam facit, v. g. pugna
ingerit; adest in eò, qui facit, actus internus, qui
elicitus vocari consuevit, voluntas percute-
di; ab hòc actus externus, percussio, pendet.
diciturque inde percutiens spontè percutere.
Contra in eò, qui læditur, consideratur & per-
cussio externa, & præterea actus elicitus sive inter-
nus, quò non vult, sed averfatur verberari,
unde invitus dicitur vapulare. Percutiens
tunc spontè dicitur lædere, percussus verò non
dicitur spontè lædi, quia id, quò læsio dicitur,
spontanea, si ita loqui licet, nempe actus inter-
nus, sive voluntas lædentis, non recipitur in læ-
sò, sed in lædente: quemadmodum & actus
elicitus, quò plagas læsus averfatur, non pro-
ciscitur à lædente, sed à læsò, in eòque manet.
Ex quibus perspicitur, id, quod sexto argum-
tò objectum fuit, vim Regulæ non perfringere.
Quale quid agens agit, tale quid patiens pati-
tur, quoad ea, quæ actui agentis, quò in illa
patiens formaliter agit, in se conveniunt,
non ut dependent ab aliò actu, quò in id modum
agit, sed qui in agente manet. Jam actus, qui
quis alterum formaliter percutit, tunc spontè
tribuitur ratione actus eliciti, quò vult percu-
tere. Cùm igitur actus iste elicitus non sit
actus ejus, qui percutitur, nec in eum transeat,
non mirum est, illum inde non dici spontè per-
cuti.

Omne a

I. Sum

Eld. h. a.

h. m. d. e. s.

xvi. Paciu

semper ad

aliquid, ve

um & cau

II. Ob

men form

veat, quo

datur con

ma.

III. U

calefacit

formam.

seipsum e

diget ad i

formaru

tribuere

gredi ve

IV. F

tione. I

re frige

limentu

tate loc